

Ko pridem zopet dol, vidim, da je prihitelo tudi mnogo otrok iz vasi pogledat nenavadnega gosta. Pričnem se z njimi razgovarjati ter jih izpraševati iz krščanskega nauka. Prepričal sem se, da so čisto nevedni. Okoli mene so stali tudi odrasčeni vaščanje in gledali začudeno name. Pričnem govoriti z njimi, in sem takoj izprevidel, da so ravnotako slabo poučeni kot otroci. Vedeli so, da so katoliške vere in da pripadajo h katoliški cerkvi, vedeli so tudi, kdaj imajo poste, kateri dan v tednu se ne sme delati, da se mora o Veliki noči izpovedati, toda kako se izpovedati, niso vedeli. Mora pač izpovednik pomoči. Sicer pa tudi ni čudno, da so tako zapuščeni! Šole nimajo, cerkve ne, duhovnika vidijo enkrat na leto.

Vprašal sem, kdo jim uči otroke v krščanskem nauku, in sem dobil odgovor, da dva „bračiška“. Izvedel sem tudi, da je oni starec, katerega sem prvič zagledal v Kožminjcah in ki se je tudi zdaj vedno sukal okrog mene, tak „bračišek“. Obrnem se torej k njemu in se pričnem z njim razgovarjati. On je bil takorekoč poglavar te verske občine, ki je moral skrbeti za vse verske, dušne in telesne potrebe, učiti otroke, skrbeti za vzdrževanje cerkve in službe božje, nadzorovati občino. Z eno besedo, nadomestovati po svojih močeh duhovnika. Plače nima za to nobene, dajo mu samo po svojih močeh kakšno miloščino. Bilo bi približno tako, kot če bi kakšnemu naših občinskih beračev naprtili tako službo. Seveda bi naš berač laže učil, ker je bolj poučen.

Naš „bračišek“ je tudi vodil zidavo cerkve, zbiral zanjo darove, razkazoval občanom, kdo in kdaj ima priti delat itd., kar je izvrševal v resnici z veliko vestnostjo in gorečnostjo. V svojem stanovanju mi je pokazal knjigo, kamor zapisuje, kar je kdo dal ali storil za cerkev. Pisati se je naučil sam iz tiskanih knjig, torej razumete, da mi ni bilo lahko preštudirati njegove pisave. Zapisaval je silno redno in

natančno. Razen grofov Groholskih in Bonieckih, ki so dali večje vsote, je vse drugo naprosjačil v resnici po kopejkah na vasi in pri katoličanih po drugih vaseh. Koliko truda, koliko skrbi, preden se je postavila ta cerkvica.

Vas je naredila name jako reven in zanemarjen vtisk. Zdela se mi je še bolj revna kot druge sosednje pravoslavne vasi. Vprašal sem ljudi, kako jim gre, in dobil sem odgovor: „Slabo, gospod, slabo! denarja ni! v naši vasi ni graščaka, da bi bil zaslužek!“ Katoliške poljske naselbine po Litvi in po Maloruskem so namreč za poljskih časov bile slobodne in niso imele graščakov. Zdaj so pa one najbolj revne, ker, kjer ni graščaka, nima kmet nobenega zaslužka. Pričel sem se o tem razgovarjati s kmeti tudi iz drugih vasi in dobil sem prepričanje, da bi pri sedanjem gospodarskem stanju na Ruskem uničenje veleposestev pomenilo uničenje kmeta. Tam, kjer je kmet nahujskan, sičér kriči čez graščaka, toda brez njega bi pa vendar ne mogel živeti. Ako bi zdaj kar naenkrat izginila na Ruskem vsa veleposestva, bi padla Rusija daleč nazaj v omiki in blagostanju.

Toda moral sem se posloviti od gorečega „bračiška“ in njegovih sovaščanov, posloviti z zavestjo, da se več ne vidimo, in odriniti po isti poti nazaj. Vrnil sem se zvečer že precej pozno lačen in premražen.

Tako so mi pretekli božični dnevi na daljni Ukrajini. Po Novem letu sem se vrnil v Varšavo po isti poti in na enak način, kot sem prišel. Spet sem zvečer zaspal v vlaku, in ko sem se zjutraj zbudil, sem bil že v Ljubeljskem, v poljskem kraljestvu, in sem bil za 14 dni naprej od prejšnjega dne.

V Varšavi je pa bila velika radost, ko so me zagledali spet zdravega in čilega med sabo, in meni ni bilo žal, da sem naredil tak izlet.

Zasanjal sem — — —

Zložil Adolf Robida.

Zasanjal sem tja v daljave,
zasanjal sem v rožne dobrave,
zasanjal tja v sredo morja,
zasanjal do zvezd sem neba —

Srečaval sem solze na cestah,
ihtenje sem videl v zvezdah —
a solz — jaz jih nisem umel,
saj meni je majnik cvetel — — —

